

INKA NOUSIAINEN

*Siniset
koirat*

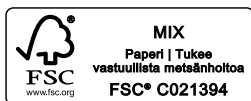
WSOY

INKA NOUSIAINEN

*Siniset
Koirat*

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Sitaatti sivulla 328 Ruusut: Glitchit

Tämän romaanin kirjoittamista ovat tukeneet:
Alfred Kordelinin säätiö, Suomen Kirjailijaliitto, Taiteen edistämiskeskus,
WSOY:n kirjallisuussäätiö

Ensimmäinen painos

© Inka Nousiainen ja WSOY 2026

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki
ISBN 978-951-0-47921-6
Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

Niin kuin muka voisimme raaputtaa
iiriksestä värin pois ja silti nähdä.

MAGGIE NELSON, SINELMIÄ, SUOM. KAIJAMARI SIVILL

IIRIS SEISOO kadunkulmassa kukkia sylissään. On yksi kevään kauneimmista päivistä, sellainen, joka tuntuu keuhkoissa lasinsiruina. Iris sulkee silmänsä, aurinko liikkuu luomien alla hohtavina läikkinä. Hän avaa silmät uudestaan.

Hän ei ole yksin. Hänen seurassaan on joku, jolla myös on sylissään kukkia. Tämä joku on nimeltään Eeli. On paitsi yksi kevään kauneimmista päivistä, Lilin syntymäpäivä. He ovat viemässä Lilille kukkia, liljoja ja ruusuja.

Eeli siinä, vaaleatukkainen ja pitkähäkö, Iris tummatukkainen ja lyhyt ilman johtopäätettä, niin lyhyt, että

vielä jokunen vuosi takaperin hänelle yritettiin myydä toisinaan lastenlippuja. Etenkin jos hiukset ovat sykerönä pääläella, hän näyttää huomattavasti ikäistään nuoremmalta.

Ihan kyllä iskuporakonetta käytän, hänen olisi tehnyt mieli sanoa.

Muuta? Eelillä yllään kevyt parkatakki, Iiriksellä polvista rispaantuneet vaaleat farkut ja vyönsä jo ajat sitten hukannut vanha trenssi, jonka taskuista löytyy aina jotakin, purukumi, kynänpätkä, kahvilasta mukaan napattu sokeripussi, elokuvalippu, minkä elokuvan, ehkä sen, joka ei ole vielä valmiskaan, jonka hän on juuri rekvisitoinut. Ennen kuin he ostivat kukat, Iris palautti tuotantoyhtiöön pakettiauton, joka hänellä oli ollut lainassa projektin ajan.

Ja sitten: koira. Taluttajansa kanssa ohi kulkeva koira, jonka pää on suppilomaisen muovikaulurin suojusta, askel verkkainen. Koiralla on ollut jokin operaatio. Aina vähän liikuttavaa, etenkin nyt. Ja ajatus äkkiä: Surulliset koirat heiluttavat häntäänsä niin että liike suuntautuu

enemmän niiden vasemmalle kuin oikealle puolelle. Asioita, joita Iris on kuullut Lililtä.

Miettiiköhän koskaan jo kuulemisen hetkellä, että tämän tulen muistamaan aina? Vai tajuaako sen vasta jälkeensä?

Iris mainitsee häntäasiasta Eelille ja se hymyilee, asettaa aurinkolasit silmilleen.

Ja Iris siinä, kukkia sylissään, miettii loppuja. Loppuja, joiden kuuluukin koittaa ja niitä, jotka halkaisevat sydämen. Ja sitten niitä, jotka eivät koittaneet koskaan, jäivät vain ikuisesti ilmaan ja väärään asentoon kuin vääntynyt sarana.

Ja mistä tahansa voisi aloittaa, ja se onkin yksi vaikeimmista tehtävistä kertojalla, jolla on käytössään kaikki alut, kaikki sanat, kaikki ajat ja äänet, miljoona pientä yksityiskohtaa, kumoon kellahtaneiden kameroiden nurinkurisia maisemia, ja minkä perspektiivin valitsee, katsooko läheltä kauas vai kaukaa lähelle, kaiken nähden vai omaan subjektiivisuuteensa kahlitun mielen kautta,

puhuuko kirjuri, kyyhkynen vai kone, katsoako sittenkin näyttöä radiologin vastaanotolla,

ollako hereillä vai unessa, lääkkeissä vai niin kirkkaassa ymmärryksessä, että se on kuin puhdas valkoisuus, tosin voiko valkoista sanoa puhtaaksi, sehän on kaikkien valon aallonpituuksien heijastusta yhtä aikaa ja musta taas, se on valon puuttumista, ei väri laisinkaan, ja tarkastelisiko tilannetta sittenkin vaikkapa rautaisen portin ristikon läpi, sillä jotkut ihmiset sulkevat itsensä kuin oven, kiinni klonksista vain, ja vastapainoksi on niitä, jotka ovat heti auki kuin haava tai syli, ja siitäkin pitäisi puhua,

eikä kyseessä ollutkaan rautaportti vaan ristikoksi nostetut sormet lapsen silmien edessä, onko lapsi Iiris, pieni Iiris ja suuret silmät, täytyykö erikseen mainita, että iiris säätelee silmässä valon määrää tai että Iiris isolla alkukirjaimella sai nimensä kukista äidinäitinsä haudalla, Iiris, joka nelivuotiaana hiekkakasassa leikkiessään lauloi, että minä olen kiltti tyttö ja kaivan yksin kuoppia, hänen äitinsä oli kirjoittanut niin päiväkirjaansa, Iiris itse oli unohtanut,

ja kukka taas, kurjenmiekkosen sukua, viestinviejä maailmojen välillä, ja siitä pääsemmekin kätevästi minuun, joka en ole siinä mielessä kuin ovat kaikki sellaiset, joilla on henkilötodistus, geeniperimä ja hiekkaa taskussa edelliskesältä, hopeiset kengät tai taipumus ihottumiin, toisaalta tunnen Iiriksen kuin itseni, näen hänen silmillään, kuulen hänen korvillaan ja näen paitsi hänet, senkin mitä hän ei näe,

mutta ei minun minusta pitänyt puhua vaan Iiriksestä, minun tehtäväni on kertoa hänen tarinansa tai pikemminkin minun tehtäväni on katsoa sitä, kuunnella sitä, ja oikeastaan kyse ei edes ole tarinasta vaan kokoelmasta hetkiä? kohtaamisia? kuvia? kauppalistoja? pikkukiviä? kuolleita hyönteisiä? havunneulasia? hakaneuloja? vanhoja viirejä? pullonkorkkeja? fossiileja (esimerkiksi trilobiitti, uskomattoman kaunis), lääkelaatikosta löytyneitä yksittäisiä pillereitä, joista ei tiedä että mitä pillereitä, minigrip-pussissa avaimia, joista ei muista, mihin niillä pääsee, kakkupapereita, kuulokojeita, kynätaskuja, kipua eri kohdissa, ja juuri kaikesta tällaisesta onkin kyse, muistoista, jotka elävät ihon alla omaa elämäänsä, vuosista, jotka laskostuvat toistensa sisään, ja aina kun aloittamista

suunnittelee, voi olla varma siitä, että kaikki alkoi jo, juuri sinä hetkenä, kun katsoi toiseen suuntaan, huitaisi pörriäistä, kumartui solmimaan kengännauhojaan, ajatteli että ei sittenkään.

ILMOITUS REKVISIITTARYHMÄSSÄ: Myytävänä viisi kiloa sinistä Holi-jauhetta. Kolmella kilolla sai jo paljon pölinää aikaiseksi.

VOISI ALOITTA A tietysti siitäkin, kun Iiris sai käsikirjoituksen luettavakseen. Se oli muutamia kuukausia ennen kuin hän seiso i Eelin kanssa kadunkulmassa kukkia sylissä. Voisi aloittaa ensimmäisistä palavereista, tarinan purkamisesta listoiksi hankittavia asioita. Miten hän alkoi etsiä elokuvaan rekvisiittaa ja millä tavalla, kohtaus kohtaukselta, esine esineeltä maailmasta alkoi tulla näkyvä.

Mitä muuta hänen mieleensä silloin nousi.

Kierrellessään kirpputoreilla ja kierrätyskeskuksissa etsimässä kulloiseenkin projektiin tarvittavia tavaroita Iiris

otti kaikesta aina kuvan. Ennen hän otti kuvat polaroid-kameralla, nyt puhelimen kuvavirta oli täynnä hänen käsiään pitelemässä erilaisia esineitä. Käsi ja savukeaski. Käsi ja soittorasian kampi. Käsi ja kultareunainen kahvikuppi, pala koristeellista kaakelia, vanhaa karttaa.

Käsi ja koiran panta. Etenkin voisi aloittaa koirasta tai pikemminkin koiranukesta, joka Iiriksen piti teettää erikoisrekvisiitan valmistajalla elokuvassa oikeasti näyttelevän koiran mallin mukaan. Nukke esittäisi elokuvassa samaa koira kuolleena.

Tarinassa varakas nainen menettäisi lemmikkinsä ja päättäisi hankkia sen takaisin täytettynä. Elokuvan myös käsikirjoittanut ohjaaja oli saanut idean todellisesta tapauksesta. Melko karmivaa, täytyy sanoa, toisaalta onko yhtään vähemmän karmivaa täyttää vaikka lintuja, pieniä nisäkkäitä, puhumattakaan metsäneläimistä tai muista villeistä vaeltajista. Riiston muisto, trofee. Oman koiran säilyttäminen, luopumisesta kieltäytyminen.

Siellä se jatkaisi hengittämistäkin jonkinlaisen ilma-pumpun avulla. Ohjaajan kanssa oli kyllä yritetty puhua

kustannuksista, mutta mahdollisimman aito vaikutelma olisi tarpeen, häiriintyneen aito.

Ja tässä Iris nyt sitten on pysähtynyt kuvauspaikan olohuoneen oviaukkoon juuri noutamansa koira sylissään. Asunto on tyhjennetty asukkaiden oikeista tavaroista ja vain verhot roikkuvat vielä korkeiden ikkunoiden edessä läpikuultavina, valmiina hulmahtamaan, jos ilmavirta tarttuisi niihin. Mutta mikään ei liiku, ei merikään ikkunoiden takana.

Ei sittenkään verhoja, pelkät paljaat pinnat, lasikuution moitteeton mykkyys. Iris on ollut samassa paikassa aiemminkin, sitä on vuokrattu monenlaisiin kuvauksiin. Asunnossa on paljon avaraa yhtenäistä tilaa, jota pystyy helposti muuntelemaan ja johon kuvauskalusto mahtuu ilman suurempia ongelmia.

Ja siinä tyhjyyden ympäröimänä, ulkona usvainen valkoisuus, Iris painaa nenänsä hetkeksi koiranuken niskaan ja tulee ajatelleeksi, että unissa suru on voimakkaimmillaan juuri ennen heräämistä. Kun unessa on vaikka painanut kasvonsa menehtyneen lemmikkinsä turkkiin,

tuoksun tuntee nenässään vielä aamulla herättyäänkin.

Ai moi!

Saara. Saara on ohjaamassa tilan järjestelyä ja tulee halamaan Iiristä koiran yli, pysähtyy tutkailemaan eläintä tarkemmin. Kolme tonnia, se toteaa. Hengittäminen on kallisarvoista, Iiris vastaa hymyillen.

Saara toimii elokuvassa lavastajana, on pyytänyt Iiriksen työryhmään. Heillä on aiemminkin ollut yhteisiä projekteja. Mikähän oli ensimmäinen? Yhteen mainokseen he päällystivät kaikki esineet vihreällä karvalla korkokenkiä myöten. Ja nyt sitten tämä, pitkstä aikaa pitkä elokuva, syytä olla tyytyväinen. Työrintamalla on ollut koko ajan epävarmempaa, rahoituksia vaikeampi saada.

Mutta hetkinen, koiraahan ei vieläkään näy. On vain koiran idea. Iiris ja Saara tarkastelevat sylissään koiranmuotoista aukkoa, joka pitäisi täyttää havaittavalla oliolla, ja minkä kokoinen se edes on, minkä rotuisesta koirasta on kyse? Sekarotuisesta, pystykorvaisesta, melko

pitkä karva, sopisiko sellainen elokuvan naiselle, joka kuitenkin on jossain määrin hienostunut? Pitäisikö karvan olla valkoinen?

Ja pitäisikö Saaraa kuvailla enemmän? Sellainen luotettava ystävä, jolla myös erityisominaisuuksia, osaa esimerkiksi ulkoa kaikki Meksikon pikajunan säkeistöt. Takaisin koiraan. Vai olisiko tilauksestakin pitänyt kertoa enemmän, oikean koiran kuvaamisesta, videoimisesta, mittojen ottamisesta, Iiriksen ja valmistaja Tarun yhteydenpidosta? Mistä alkaa tarina, mistä alkaa koira? Tässä tapauksessa pään veistämisestä.

Mistä on keskikokoiset koiranuket tehty, eristelevystä, superlonista, alumiiniputkesta, sähköputkesta, levyvanusta. Karva piti tilata ulkomailta, ja siinä sitä olikin odottelua. Taru lähetti Iiriksellemme work in progress -kuvia, ja vasta aivan viimeiseksi koira sai karvan päähänsä, joka siitä oli syntynyt ensimmäisenä.

Silloin Saaran puhelin soi ja se siirtyi sivumpaan setvimään ties mitä äkillistä ongelmaa, ja Iiris huomaa, että puhelimen mukana Saaran taskusta on tipahtanut lat-

tialle jotakin, ei mitään ihmeellistä, pelkkä roska, makeisen rapiseva foliokääre.

Hän laskee ikiunta uinuvan otuksen jalkoihinsa ja poimii rypistetyn karkkipaperin, oikoo sen kämmenelleen, silittää ihoa vasten. Kääreen toinen puoli on sininen. Aivan kuten hänen huoneensa seinään kiinnitetyissä karkkipapereissa kauan sitten.

KUN IIRIS oli lapsi, hänellä oli huoneessaan korkkiseinä. Se oli kuin ilmoitustaulu lattiasta kattoon. Siihen pystyi kiinnittämään asioita suoraan nastalla. Ajan saatossa seinään kertyi kokoelma lippuja ja lappuja, nauhoja ja höyheniä, kiiltäviä käärepapereita, vaikka periaatteessa Iris ei keräillyt mitään. Suurin osa asioista oli sinisiä.

Tässä Iris istuu sängyllään letti päänsä ympärillä, paidassaan päivänkakkaroita ja kämmenellään vaaleansinisillä nonpabelleilla päällystettyjä pyöreitä anismakeisia, jotka hän oli poiminut itselleen heti kun isä oli aukaissut englanninlakupussinsa. Makeiset eivät näyttäneet syötäviltä. Siniset eivät näytä.

Siksi niiden syöminen kiehtoo, kiehtoo kuin vaara.

Miksi karkit muuten olivat lakupussissa, eiväthän ne olleet lakua? Myöhemmin niitä sai ostettua erikseen, pussissa sekä vaaleansinisiä että vaaleanpunaisia pyörylöitä, makeissekoituksen nimi: Nunnan nannat. Juu. Antaa kukkapaitaisen Iirksen nyt vain syödä sinisiä makeisia yksi kerrallaan risti-istunnassa sängyllään, jonka takana korkkiseinän siniset yksityiskohdat kehystävät hänet kuin holvikaari.

Hieman vanhempana Iris alkoi keräillä faktoja, jotka rauhoittivat hänen mieltään. Kuten: kirahvit hyräilevät öisin. Ja vielä vanhempana hän keräili taas lippuja ja lappuja, nauhoja ja höyheniä, kiiltäviä käärepapereita, toisten tarinoihin.

Iiriksen isä keräsi lapsena kahvipaketeista auton kuvia, myöhemmin kuvia rajamerkeistä. Eräs Iiriksen ystävä keräsi emalikulhoja ja yksi tuttava vielä aikuisenakin Star Wars -rekvisiittaa. Mies, josta oli kerran juttu lehdessä, keräsi auton pölykapseleita, olikohan sillä niitä jotain kahdeksansataa. Kaikki tuollainen on täysin ymmärrettävää.

Jokainen välttelee tavalla tai toisella ajatusta siitä, että suistumme kadotukseen hetkenä minä hyvänsä.

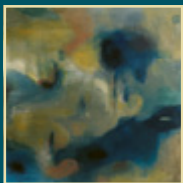
Iiriksen isä myös merkitsi päivittäin sään pieneen kalenteriinsa. Ja äiti sitten, eikö äiti vielä tullut kuvaan? Kas, siinä äiti onkin, kieputtamassa hiuksiinsa tarra-papiljotteja, joita sitten löytyisi vilteistä ja villasukkien pohjista. Lukemassa papiljotit päässään lehdestä kuolin-ilmoituksia, ääneen niiden kauneimpia värssyjä.

Yhdessä ilmoituksessa veljekset toivottivat äidilleen ”tervemenoa”. Varmaan sinä kirjoitat minulle samoin, äiti oli todennut.

Millaisten välähdysten varaan tarina rakentuu? Making of Iris. Mikä kaikki tuntuu tarpeelliselta kertoa ja minkä kertoo, vaikkei sillä olisi mitään merkitystä tai niin ainakin luulee? Vesikellon puhkaiseminen varpaasta neulalla, hyvin kiehtovaa pikku Iiriksestä. Tai miten hän kaiversi pyyhekumiin reikää lyijykynän teroitettulla terällä.

Noin.

Kansi: Ville Laihonen
Kannen maalaus: Ville Laihonen, *Särkänkanta*, 2023
Kirjailijakuva: Veikko Somerpuro

Romaani rajattomuudesta,
rakkaudesta, luopumisesta ja surusta.
Ja koirista ja sinisestä väristä.

»Hän ottaa vielä hetkeksi
kiinni kädestä, jonka valkoisen ihon
alla siniset suonet hohtavat
kuin hiljaiset joet. Ihmeellistä.
Ihmeelliset vuodet.»

9 789510 479216

ISBN 978-951-0-47921-6

84.2

www.wsoy.fi